

તલ ની ખેતી પદ્ધતિ

ગુજરાતમાં મુખ્યત્વે ત્રણ ઋતુઓમાં કરવામાં આવે છે: ખરીફ (ચોમાસુ), રવિ (શિયાળુ) અને ઉનાળુ. દરેક ઋતુ પ્રમાણે વાવણી સમય અને થોડી ખેતી પદ્ધતિમાં ફેરફાર જોવા મળે છે. અહીં સામાન્ય રીતે તલની ખેતી પદ્ધતિ વર્ણવવામાં આવી છે, જેમાં ઋતુ પ્રમાણેના મુખ્ય મુદ્દાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે:

1. જમીન અને આબોહવા:

- તલના પાકને ગોરાડ, રેતાળ ગોરાડ અને મધ્યમ કાળી જમીન સૌથી વધુ અનુકૂળ આવે છે.
- સારા નિતારવાળી જમીન તલના પાક માટે ખૂબ જ જરૂરી છે, કારણ કે પાણી ભરાઈ રહેવાથી ઊંડને નુકસાન થાય છે.
- તલના પાકને ગરમ અને સૂકી આબોહવા માફક આવે છે.
- વાવણી સમયે તાપમાન 25-30° સેલ્સિયસ અને પાકની વૃદ્ધિ માટે 30-35° સેલ્સિયસ આદર્શ ગણાય છે.

2. ખેતરની તૈયારી:

- ખેતરને 2-3 વાર હળથી ખેડીને જમીનને ભરભરી બનાવો.
- પાછલા પાકના અવશેષો અને નીંદણને દૂર કરો.
- જમીનની ફળદ્રુપતા વધારવા માટે હેક્ટર દીઠ 5-10 ટન છાણિયું ખાતર અથવા કમ્પોસ્ટ ખાતર નાખો અને ખેડતી વખતે જમીનમાં ભેળવી દો.
- ઉનાળુ તલ માટે ખેતરમાં ભેજ જાળવી રાખવા માટે વાવણી પહેલાં હળવું પિયત આપવું ફાયદાકારક છે.

3. વાવણી:

- ખરીફ પાક: જૂન-જુલાઈ મહિનામાં જ્યારે સારો વરસાદ થાય ત્યારે વાવણી કરવી જોઈએ.
- રવિ પાક: ઓક્ટોબર-નવેમ્બર મહિનામાં જ્યારે ઠંડીની શરૂઆત થાય ત્યારે વાવણી કરવામાં આવે છે.
- ઉનાળુ પાક: ફેબ્રુઆરી-માર્ચ મહિનામાં વાવણી કરી શકાય છે.
- બીજની માત્રા હેક્ટર દીઠ 5-6 (ઉનાળુ), 2-2.5 (ચોમાસું) કિલો ગ્રામ રાખવી જોઈએ. તલના બીજ ખૂબ જ નાના હોવાથી ઓછી માત્રામાં જરૂર પડે છે.
- બે હાર વચ્ચેનું અંતર 45-60 સેન્ટિમીટર અને બે છોડ વચ્ચેનું અંતર 15-20 સેન્ટિમીટર રાખો.
- બીજને 1-2 સેન્ટિમીટર ઊંડાઈએ વાવો. વધારે ઊંડાઈએ વાવવાથી ઉગવામાં તકલીફ થઈ શકે છે.
- વાવણી પહેલાં બીજને થાયરમ (Thiram) અથવા કાર્બેન્ડાઝિમ (Carbendazim) જેવી ફૂગનાશક દવાનો પટ આપો.
- બીજને રેતી અથવા રાખ સાથે ભેળવીને વાવવાથી સમાન અંતરે વાવણી કરી શકાય છે.

4. ખાતર અને પોષણ:

- જમીન પરીક્ષણના આધારે ખાતર આપવું વધુ સારું છે.
- સામાન્ય રીતે હેક્ટર દીઠ 40-60 કિલોગ્રામ નાઇટ્રોજન, 20-30 કિલોગ્રામ ફોસ્ફરસ અને 20 કિલોગ્રામ પોટાશની જરૂર પડે છે.
- નાઇટ્રોજનનો અડધો ભાગ અને ફોસ્ફરસ તથા પોટાશનો પૂરો ભાગ વાવણી વખતે પાયાના ખાતર તરીકે આપો.
- બાકીનો નાઇટ્રોજન બે દખ્તામાં, પ્રથમ પિયત વખતે અને ફૂલ આવવાની શરૂઆત થાય ત્યારે આપો.

5. સિંચાઈ:

- તલના પાકને ઓછી સિંચાઈની જરૂર પડે છે, પરંતુ કટોકટીના સમયે પાણીની ખેંચ ન પડવી જોઈએ.
- વાવણી પછી તરત જ હળવું પિયત આપો.
- ત્યારબાદ જમીનમાં ભેજની જરૂરિયાત મુજબ 15-20 દિવસના અંતરે પિયત આપતા રહો.
- ફૂલ આવવાના અને ડોડવા બેસવાના સમયે પિયતની ખેંચ ન પડવા દો.
- ખરીફ પાકને સામાન્ય રીતે વરસાદ આધારિત ખેતી કરવામાં આવે છે, પરંતુ જો વરસાદ ખેંચાય તો પૂરક સિંચાઈ આપવી જરૂરી છે.
- ઉનાળુ પાકમાં 8-10 દિવસના અંતરે નિયમિત પિયત આપવું પડે છે.

6. નીંદણ નિયંત્રણ:

- તલના પાકમાં શરૂઆતના 30-40 દિવસ સુધી નીંદણ મુક્ત રાખવું ખૂબ જ જરૂરી છે, કારણ કે આ સમયગાળા દરમિયાન નીંદણ પાકની વૃદ્ધિને અવરોધે છે.
- હાથથી અથવા આંતરખેડ કરીને નીંદણ દૂર કરી શકાય છે.
- રાસાયણિક નીંદણનાશક દવાઓનો ઉપયોગ પણ કરી શકાય છે. દવા વાવણી પહેલાં જમીનમાં ભેળવી દેવાથી નીંદણનું નિયંત્રણ કરી શકાય છે.

7. જીવાત અને રોગ નિયંત્રણ:

- તલના પાકમાં મોલોમશી, સફેદ માખી, પાન ખાનારી ઇયળ અને ડોડવા કોરી ખાનારી ઇયળ જેવી જીવાતોનો ઉપદ્રવ થઈ શકે છે.
- તેના નિયંત્રણ માટે યોગ્ય કીટનાશક દવાઓનો ઉપયોગ કરો.
- પાનના ટપકાં, ભૂકી છારો અને મૂળનો સડો જેવા રોગો પણ તલના પાકને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે.
- રોગના નિયંત્રણ માટે રોગ પ્રતિકારક જાતોની વાવણી કરવી અને યોગ્ય ફૂગનાશક દવાઓનો ઉપયોગ કરવો જરૂરી છે.

8. કાપણી:

- જ્યારે પાકના પાંદડા પીળા થવા લાગે અને ડોડવા પીળાશ પડતા લીલા રંગના થાય ત્યારે કાપણી કરવી જોઈએ.
- વધુ પડતી પાકવા દેવાથી ડોડવા ફાટી જાય છે અને દાણા ખરી પડે છે.
- છોડને જમીન નજીકથી કાપી લો અને નાના ઢગલા બનાવીને 2-3 દિવસ તડકામાં સૂકવો.
- ત્યારબાદ બાદ અથવા ટ્રેક્ટરથી ચલાવવામાં આવતા શેસરની મદદથી દાણા છૂટા પાડો.

અગત્ય ની નોંધ: આ સામાન્ય તલની ખેતી પદ્ધતિ છે. તમારા વિસ્તારની આબોહવા અને જમીનના પ્રકાર અનુસાર તેમાં થોડો ફેરફાર થઈ શકે છે. વધુ માહિતી માટે તમારા નજીકના કૃષિ સલાહકાર કે કૃષિ યુનિવર્સિટીનો સંપર્ક કરવો હિતાવહ છે.

તિલ કી ખેતી કા માર્ગદર્શન

1. જલવાયુ ઓર મિટ્ટી:

- તિલ કી ખેતી કે લિપગર્મ ઓર આર્દ્ર જલવાયુઉપયુક્ત હોતી હૈ.
- અંકુરણ કે લિપ25-30°C ઓર અચ્છી વૃદ્ધિ કે લિપ25-35°C તાપમાન આદર્શ હૈ.
- 50-75 સેમી વાર્ષિક વર્ષાવાલે ક્ષેત્ર ઇસ્કી ખેતી કે લિપ અચ્છે હોતે હૈં.
- તિલ કે લિપઅચ્છી જલ નિકાસી વાલી બલુઈ ડોમટ યા હલ્કી કાલી મિટ્ટી સર્વોત્તમ હોતી હૈં.
- મિટ્ટી કા પીએચ માન 5.5 સે 8.0 કે બીચ હોના ચાહિયે.
- ભારી ચિકની મિટ્ટી ઓર જલ જમાવ વાલી મિટ્ટી તિલ કી ખેતી કે લિપ ઉપયુક્ત નહીં હૈં.

2. ખેત કી તૈયારી:

- ખેત કો 2-3 બાર જુતાઈકરકે અચ્છી તરહ સે ભુરભુગ બના લૈં.
- પ્રત્યેક જુતાઈ કે બાદ પાટા અવશ્ય લગાઈ તાકિ મિટ્ટી સમતલ હો જાઈ ઓર નમી બની રહે.
- ખરપતવાર નિયંત્રણ કે લિપ પહીલો જુતાઈ કે સમય હૈરો કા પ્રયોગ કરૈં.

3. ડન્નત કિસ્મ:

- અપની ક્ષેત્ર કી પરિસ્થિતિયો કે અનુસાર ઉપયુક્ત કિસ્મ કા ચયન કરૈં.

4. બીજ ઉપચાર ઓર બુવાઈ:

- બુવાઈ સે પહેલે બીજ કો ફૂંડનાશક (કાર્બેન્ડાઝિમ યા થાયરમ 2-3 ગ્રામ/કિલો બીજ) સે ઉપચારિત કરૈં.
- બીજ કો એજોસ્પિરિલમ કલ્ચર સે ઉપચારિત કરના લાભકારી હોતા હૈં.
- બુવાઈ કા ઉપયુક્ત સમય અલગ-અલગ મૌસમો પર નિર્ભર કરતા હૈં:
 - ખરીફ: જૂન કા અંતિમ સપ્તાહ સે જુલાઈ કા મધ્ય
 - રબી (ગર્મી): જનવરી સે ફરવરી
 - જાયદ: માર્ચ સે અપ્રેલ

- પંક્તિ સે પંક્તિ કી દૂરી 45-60 સેમી ઓર પૌધે સે પૌધે કી દૂરી 15-20 સેમી રહૈં.

- બીજ કો 2-3 સેમી કી ગહરાઈ પર બોના ચાહિયે.
- બીજ દર 5-6 (શીષ્મ) ઓર 2-2.5 (ખરીફ) કિગ્રા/હેક્ટર પર્યાપ્ત હોતી હૈં. ચૂંકિ તિલ કે બીજ બહુત છોટે હોતે હૈં, ઇસલિપ બુવાઈ કે લિપ રેત યા રાખ કે સાથ મિલાકર પ્રયોગ કરના આસાન હોતા હૈં.

5. ખાદ ઓર ઉર્વરક:

- મિટ્ટી પરીક્ષણ કે આધાર પર ઉર્વરકો કા પ્રયોગ કરૈં.
- સામાન્ય તૌર પર, 40-60 કિગ્રા નાઇટ્રોજન, 40-60 કિગ્રા ફાસ્ફોરસ ઓર 20-40 કિગ્રા પોટાશ પ્રતિ હેક્ટર યા આવશ્યકતા હોતી હૈં.
- નાઇટ્રોજન કી આધી માત્રા ઓર ફાસ્ફોરસ તથા પોટાશ કી પૂરી માત્રા બુવાઈ કે સમય ડાલૈં.
- નાઇટ્રોજન કી શેષ આધી માત્રા બુવાઈ કે 30 ડિન બાદ ડાલૈં.
- જૈવિક ખાદ (ગોબર કી ખાદ યા કમ્પોસ્ટ) કા પ્રયોગ મિટ્ટી કી ઉર્વરતા બઢાને મેં સહાયક હોતા હૈં.

6. સિંચાઈ:

- તિલ કી ફસલ કો કમ પાની કી આવશ્યકતા હોતી હૈં.
- બુવાઈ કે તુરંત બાદ હલ્કી સિંચાઈ કરૈં.
- બાદ મેં આવશ્યકતાનુસાર સિંચાઈ કરૈં, ઘાસકરફૂલ આને ઓર ફલી બનને કી અવસ્થા મેં નમી કી કમી નહીં હોની ચાહિયે.
- અત્યધિક સિંચાઈ સે બચૈં.

7. ખરપતવાર નિયંત્રણ:

- બુવાઈ કે 20-30 ડિન બાદ પહીલો નિરાઈ-ગુડાઈ કરૈં.
- આવશ્યકતાનુસાર દૂસરી નિરાઈ-ગુડાઈ 40-50 ડિન બાદ કરૈં.
- ખરપતવાર નિયંત્રણ કે લિપવિવિધ ખરપતવારનાશકો કા પ્રયોગ બુવાઈ સે પહેલે કિયા જા સકતા હૈં.

8. રોગ ઓર કીટ પ્રબંધન:

- પલો ધબ્બા રોગ: મૈકોજેબ યા કૉપર ઑક્સીક્લોરાઇડ કા છિડકાવ કરૈં.
- જડ સડન: જલ નિકાસી કા ઉચિત પ્રબંધ કરૈં ઓર બીજ ઉપચાર કરૈં.
- માહૂ (એફકી): ઇમિડાક્લોપ્રિડ યા ડાયમેથોપટ કા છિડકાવ કરૈં.
- પલો ખાને વાલી ઇલ્લી: કિવનાલફોસ યા ક્લોરપાઝીફોસ કા છિડકાવ કરૈં.

9. કટાઈ ઓર ઉપજ:

- જબ પતિયાં પીલી પડને લગે ઓર ફલિયાં સૂંચ જાઈ, તબ કટાઈ કરૈં.
- કટાઈ મેં દેરી સે બીજ ઝડને કા ઘતરા રહતા હૈં.
- પૌધોં કો કાટકર છોટે-છોટે ગટ્ટોં મેં બાંધકર ઘેત મેં યા ઘલિહાન મેં સુખાઈ.
- અચ્છી તરહ સૂંચને કે બાદ ડંડોં સે પીટકર યા શેશર કી સહાયતા સે બીજ નિકાલ લૈં.
- ઑસત ઉપજકો કિસ્મ, મિટ્ટી ઓર પ્રબંધન પર નિર્ભર કરતા હૈં.

વિશેષ નોંધ: તિલ કી ખેતી કી એક સામાન્ય પદ્ધતિ હૈં. સ્થાનીય કૃષિ વિભાગ સે વિશિષ્ટ સલાહ ઓર નવીનતમ જાનકારી પ્રાપ્ત કરના હમેશા ઉપયોગી હોતા હૈં.